

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIO QUINZENAL

Suscripció trimestral, 1 pta. - Número solt, 20 cts.

ANY II. NUM. XXV

OCTUBRE 15-1916

SUMARI:

La llengua en l'ensenyança dels sords muts, *per P. Barnils*. — Les conciències nacionals i la gran guerra, L'irreligió del militarisme germànic, *per G. K. Chesterton, trad. de J. F.* — Catalunya davant la guerra europea, Els parlamentaris regionalistes al País.—Estances, *per Carles Riba*.—Meditacions sobre l'Arquitectura, L'expressió, *per Joaquim Folch i Torres*.—Teatre i classicisme, Classicisme viu, *per J. Farràn i Mayoral*.—Lletres: Al marge de les mil nits i una nit, *per J. M. López-Picó*.—Arts plàstiques, Tècniques, *per Francesc Vayreda*.

**ADMINISTRACIO: CORTS CATALANES, 613, BAIXOS
BARCELONA**

SUMARI DEL NUMERO 24

Aspectes del Nacionalisme català, per *Martí Esteve*.—Un nou llibre fonamental de ciència llatina, per *Eladi Homs*.—Alguns casos històrics d'entorboliment intel·lectual col·lectiu en els savis, per *Maria Montessori*, trad. *Carles Riba*.—Lírica Catalana: L'horta de mon pare, per *Salvador Perarnau*; Blats granats, per *Felip Graugés*.—Lletres: La buidor poètica, per *Joàn Arús*.—Arts plàstiques, Divagacions al volt del llibre de l'Aragay, per *Esteve Monegal*.—Notes marginals, per *Martí Casanovas*.—Dietari Espiritual.

LLIBRES RECENTS

RAMÓN RIBERA LLOVET

POEMES I LLEGENDES

Portada d'Oliva

Preu: Dues pessetes

CLEMENTINA ARDERIU

Cançons i Elegies

Publicacions de "La Revista"

Preu: Una pesseta

JOÁN ARÚS

NOVES CANÇONS

Portada de Josep Obiols

Preu: Dues pessetes

MIQUEL POAL AREGALL

**LES DONES
DAVANT LA GUERRA**

Portada de Josep Obiols

Preu: Una pesseta

JOSEP M. DE SAGARRA

EL MAL CAÇADOR

POEMA

Il·lustracions de Joan Mirambell

Preu: Set pessetes

JOAQUÍN MONTANER

POEMAS INMEDIATOS

Portada d'APA

Preu: Tres pessetes

J. M. LÓPEZ-PICÓ

OP. VII

PARAVLES

POESIES

Preu: Dues pessetes

CARLES SOLDEVILA

PLASENTERIES

Societat Catalana d'Edicions

Preu: Dues pessetes i mitja

Anunci de llibres nous. Una inserció: 2 pessetes. Tres insercions: 5.

LA REVISTA

ANY II. N.º XXV	QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS Suscripció trimestral, 1 pta. — Número solt, 20 cénts.	OCBRE. 15 1916
--------------------	--	-------------------

LA LLENGUA EN L'ENSENYANÇA DELS SORDS-MUTS

El problema que suscita a Catalunya, i el mateix podria dir-se dels països on són anàlogues les circumstancies polítiques, l'empleu de la llengua a servir de basa en l'ensenyança dels sords-muts, no és pas tan senzill com sembla de resoldre. Ignorem fins a quin punt en altres llocs se li ha procurat una solució plausible, per més que sospitem que no s'ha plantejat encara d'una manera definitiva. I és que la part pedagògicopràctica de la sordo-mudística no ha constituït fins al present un objecte de determinada preferència per als psicòlegs ni per als lingüistes en general, com ho prova el fet que, llevat d'iniciatives i tanteigs particulars, fins les escoles que coneixem estrangeres, segueixen encara la vella rutina del senzill experiment rudimentari del palp i del tacte i de les fulles de paper volanderes i de les boletes lleugeres aplomades. El nou mètode, que creiem ha de beneficiar moltíssim de les aportacions i descobertes de la fonètica experimental, no ha pres encara forma pública definitiva i per tant resta inconegut al professorat que se'n podria valdre. Entre tant, i concretant-nos a Espanya, malgrat de les grans figures de P. Ponce de León i de J. P. Bonet, seguim fidels, i encara sortosament, la pauta oficial, sense innovacions, del «mètode oral puro» amb text establert per Reial Ordre de l'any 1896, el qual mètode en

la realitat i passat el temps d'aplicació a l'escola, no dona per regla general altre resultat que el del mètode «mímic». I aquí toquem d'aprop la qüestió imprescindible de la llengua. ¿Quina ha d'ésser aquesta per als nostres sords-muts? Separem de moment els castellans i cenyim als catalans les consideracions que anem a fer a la pregunta formulada, car és precisament per a aquests que es planteja el problema.

No dubtem en afirmar categòricament que la llengua a aprendre els nostres sords-muts ha d'ésser la catalana. I això, no solament per les raons de tothom conegudes i arreu exposades per ço que afecten a les escoles de nois i noies *normals*, sinó també per altres, d'ordre diferent, que tenen la llur aplicació quan es tracta dels *anormals*.

Cal fixar per endavant, i per a precisar més els punts de la qüestió, si en l'ensenyança la finalitat perseguida és o no l'adquisició de la llengua parlada, de l'hàbit de parlar. Havem de suposar que sí, i l'existència del «mètode oral» més amunt indicat, no ens deixarà mentir. En aquest cas, com ja dèiem, l'idioma que s'ha d'adquirir és el català. Adquirint el mut l'hàbit de parlar en català, té l'enorme aventatge d'entendre i a l'ensens de fer-se entendre més fàcilment pels de la seva família, pels amics i pels coneguts i, en general, per les seves relacions dintre la

eva terra; la qual cosa li resultaria parcialment, en sortir de l'escola, un impossible, si les lliçons i els exercicis seguits haguessin sigut encaminats a l'adquisició del castellà. I es comprèn. El sord-mut haurà passat dos, quatre, sis anys aprenent de llegir, de copçar la llengua articulada en les alteracions subtils, lleugerament espiritualitzades, del rostre del mestre, en les modificacions del tubus bucal aportades per l'avenç o reculament del llavis i el tenue abultament de les galtes i l'obertura graduada de les mandíbules, en la sombra fonètica d'un moviment instantani de la llengua, en les contraccions de les narius, en els moviments vibratoris d'ascens i descens de la larinx o en la diferent tonalitat fugacíssima que il·lumina la cara en la emissió del pensament, secundada pel ritme fisiològic del tòrax que l'acompanya. I tot aquest conjunt de detalls i altres que no som en estat de puntualitzar, informen un so, un mot castellà. I l'alumne sortirà al carrer i al fitar les cares dels passants i dels amics tots parlant en català, es sentirà fonament desorientat, i ell, que havia arribat a l'alegra consciència d'haver assolit el mitjà d'entendre i de comunicar-se, no sabrà si és una nova víctima de la societat o si ha estat joguina de males volences diabòliques. Els trets del rostre de l'altra gent no li diràn res, car no sabrà llegir-los, desconixedor de la clau laboriosa del misteri que no li han fornit a l'escola. En aquest cas, més radicals encara que molts altres, creiem no solament que la ensenyança del català s'imposa en les escoles de sords-muts, sinó que és absolutament indispensable que els mestres siguin catalans, car no n'hi ha prou amb conèixer el català, o qualsevol altra llengua que no sigui la propia, per informar-la amb l'exactitut que cal i donar-li la vida interna necessària per fer-la model intel·ligible als ulls esbatanats i impressionables dels muts de naixença. Recordem, a propòsit, les observacions propies fetes a Barcelona i a Hamburg, parlant en castellà i en alemany respectivament, amb els alumnes de les esco-

les, i concretem el cas a Hamburg on tinguérem l'avinentsa de conèixer un bell exemplar de llengua adquirida. Es tractava d'una senyoreta d'uns divuit anys, que parlava admirablement l'alemany, fins seguint un ritme i una ondulació de veu tan seguida que a nosaltres, estrangers, ens feia la impressió d'una normalitat absoluta. Doncs, bé, el mestre, amic nostre, conversava amb ella amb tota facilitat, mentre que nosaltres ens vèiem precisats a repetir i accentuar sovint les frases per tal d'ésser entesos. I és que la nostra pronunciació representava, per a la sordo-muda, un tipus adulterat de llengua que sols amb forta concentració podia l'alumna reduir al que havia après del mestre i de la societat que la voltava; el nostre parlar devia ésser per a ella una escriptura mal-girbada, els trets de la qual no eren ben nets, sinó que calia endevinar-los.

Ço que acabem de dir, circumscriu en conseqüència els pobres sords-muts a romandre en la seva terra sense aspiració llegítima més ampla. Si es té això en compte, ¿no seria llavors més pràctic fer-los assequible l'hàbit del parlar castellà, per tal de preparar-los ja amb anticipació el camí a una vida de relació més variada i més intensa? Veu's-aquí un nou punt de vista que es podria aduir per via d'impugnació del català en les nostres escoles de nois i noies anormals. Aquest argument, inspirat en el fons, si es vol, per un noble sentiment de commiseració envers la desgracia, no seria, però, altre que una nova aplicació d'aquell que es basa en la major extensió geogràfica d'una llengua i en el predomini del nombre dels qui la parlen. De fet, i acceptant el castellà ablanits de sentimentalisme, obriríem d'una banda, és cert, un horitzó més estens als sords-muts catalans castellanitzats; però els en tancaríem, d'altra, un, el de Catalunya, que si bé més reduït territorialment, té per a ells tots els encants i les simpaties naturals perquè és el propi. S'hauria conseguit habitar-los al castellà, obrir-los el camí de relació amb els castellans, i se'ls hauria tancat el de relació

amb els catalans. I s'ha de tenir en compte, en tot cas, que, posats a ésser sentimentals, bé valdria la pena també, seguint aquell argument, d'ensenyar-los altra llengua, el francès per exemple, que indubtablement els prestaría un concurs inestimable. Però, això, ningú ho pretindrà, no tractant-se d'un cas aïllat de disposició i de perfeccionament com aquell, de què ens parla el professor Hofmann, que havia arribat a traduir a la perfecció l'alemany, el francès i l'anglès llegint en la cara dels concurrents al teatre de Berlín i situats en la banda oposada a la que ell seia.

A punt de cloure aquest article, ens ve a les mans la següent nota-extracte de la darrera junta celebrada pel Consell de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana:

«A conseqüència dels informes adquirits sobre l'ensenyança dels sords-muts en diferents establiments de Barcelona, s'acordà

delegar als senyors Bastardas i Culí per a que visitin els llurs directors per a pregar-los es basi en lo possible l'ensenyança dels dits anormals sobre l'idioma propi dels mateixos.»

Deixant apart la forma de la petició transcrita, la *Protectora* coincideix, en el fons, amb ço que nosaltres havem exposat descendint a un examen més directe de la qüestió. Creiem que les observacions fetes, entre altres que podrien anotar-se, són prou series per ésser tingudes en compte, car no es basen, com es pot veure, en un fet d'ordre merament polític, sinó més aviat d'humanitat i de valoració científica. I ens plau particularment haver-les formulades ara, perquè venen a ésser una defensa raonada de la tasca de la *Protectora* en aquest punt concret, que difícilment trobaria ressò en altres plomes.

P. BARNILS.

LES CONCIENCIES NACIONALS I LA GRAN GUERRA

L'IRRELIGIÓ DEL MILITARISME GERMÀNIC

Fa poc temps jo fiu en aquest lloc (1) una observació a l'efecte de «que l'ateisme de Frederic el Gran, fou i és la religió militar de Berlín.» La raó ha sigut discutida en el *New Age* pel Dr. Oscar Levy, un neutral resident, crec, a Suïssa, però un concís i molt notable crític de lletres angleses, i molt generós en la seva apreciació d'aquestes ratlles. Jo he trobat ja necessitat de discutir aquest punt en altre lloc i en connexió amb un altre motiu. Però com el Dr. Levy diu que veu regularment aquest periòdic, sento que el seu costum, per encoratjament i una mica per reconeixença, em crida aquí. Em limitaré a dir, referint-me al tema, que el Dr. Levy pren la religió cristiana en el nord germànic molt més seriosament que jo—en certa guisa, jo no puc

menys de pensar, perquè no és sa pròpia religió,—i coneix poc la diferencia entre el veritable i l'engany. Ell comença per dir-me que els soldats prussians tenen quelcom del *motto* luterà sobre el Déu actualment gravat en llurs elms; però (com ell mateix sembla anticipar-se) jo sento molt menys interès per llurs elms que per llurs testes. Continúa parlant-me d'un incident ocorregut en l'exèrcit alemany, en el qual un sargent, havent dividit sos companys en jueus, protestants i catòlics, segons el reglament, s'indignà per la presència d'un individu no classificat, el qual digué que no tenia religió. El sargent objectà, amb gran ferocitat, que si no trobava religió pel vinent diumenge, fóra guardat en les festes successives, del qual nosaltres en direm detenció en el quarter. Com la majoria de llegidors anglesos n'hauràn noticia, hi ha un graciós

(1) «The Illustrated London News», n.º 4.035.

i molt irreverent paral·lel anglès a aquesta anècdota: el d'aquell sota-graduat d'Oxford amb «dubtes» que participà al cap del seu col·legi que li caldria proveir d'un «Déu de qualque bondat» per les vacances properes. Però l'irreverència d'Oxford és reverència a Berlín. La mena d'incident que diem com una indicació d'indiferència religiosa és actualment el millor que el Dr. Levy pot trobar en el camí d'un exemple d'entusiasme religiós alemany. A Anglaterra apel·laríem a aquest home Saduceu; mes en la Prussia atea, apar ser per comparació un Fanàtic.

Així el verídic exemple que el Dr. Levy dóna de la religió germànica em convenceria únicament de l'irreligió germànica. Es manifest en el mateix conte que el sargent alemany fóra completament tranquil sobre les amplies divisions de la fe còsmica, però molt curós de la minuciosa i estricta unitat de la disciplina militar. Li manaren dividir sa companyia en catòlics, protestants i jueus; i hauria obeit amb la mateixa indiferència si li haguessin dit de dividir-la en Adoradors del foc, Adoradors del fetitxe, Assassins, Satànics i Combregants de la Massa Negra. Si l'home sense religió hagués tornat amb suficients adeptes per a que fos precis convertir-los oficialment en un quart grup d'Adoradors del No-Res o Adoradors del Cinocèfal Blau, l'oficial hauria estat perfectament content. Però hi ha un altre camí en el qual l'argument del doctor Levy prova també molt. Se suposa que un exèrcit conté homes de totes menes. Algú que en quasevulla ocasió hagi visitat d'una manera casual Alemanya, pot pretendre creure que homes de totes menes poden ésser classificats com a membres ortodoxes de les iglesies protestants, catòliques i jueves. La més aguda impressió produïda sobre un visitant d'Alemanya, fou expressada en la meua propia experiència per una noieta que digué: «Els nois, en el carrer, van dient que no hi ha Déu». Molt abans de la guerra i de sentir-se rumors de la mateixa, jo recordo la mena de canvi atmosfèric

produït en la meua ànima anant de Besançon a Francfort, passant per Belfort. Era el pas d'una contrada, en la qual un nombre considerable (disminuint nogensmenys) de gent, provava de destruir la cristianitat, a una contrada aon tothom qui tenia qualque pretensió d'intel·lectual, presumia que ella havia sigut destruïda feia temps. I era morta de molt temps, tant com Prussia ho pogué. La cristianitat ha sigut absent de la policia i filosofia prussiana en el sentit completament distint de que mant insultador vulgar és incompatible amb l'ideal cristià. El torment espanyol i el terrorisme rus han sigut mentats com exemple, tardana citació de qualque defensa necessaria de la santedat. El torment i terrorisme de Prussia no tenen precedents; creen precedents. Ells són basats en l'idea de que el passat cau en l'abim insondable de l'oblit. No creuen ni en els àngels ni en l'ànima, però menys que tot en l'Angel Registrador. El Dr. Levy vol al menys admetre que aquesta filosofia és comuna, anc que no universal. I la admissió de que existeix per tot, és evidencia suficient de que les divisions militars que descriu no expressen Alemanya. En altres mots, nosaltres no podem llegir en els caps ço que hi ha sobre els elms alemanys.

Però si em pregunten en un sentit més general d'aon he tret l'impressió de que Alemanya és irreligiosa, diré que és sobre tot del seu mateix llenguatge de religió. En tant l'Emperador Alemany parla d'ell mateix, puc deixar la seva ànima tan misteriosa com l'ànima de l'home més modern. Jo puc ésser agnòstic sobre el seu agnosticisme. Mes quan ell invoca a Déu, estic absolutament cert de que és ateu. Això no és una vana paradoxa; és una molt comuna experiència sobre el formal i el frèvol ús dels mots. Suposem que algú digués que una ratlla d'una vella cançó de mar anglesa contenint una referencia al Pare Neptú, provava que els marins anglesos en els dies de Dibdin i Marryat eren pagans que adoraven literalment Posseidó amb altars i sacrificis. Imagino que nosaltres contestaríem

que el veritable to de la referència a Neptú, com el d'altres referències a la «Providència» o al «cel» en la mateixa cançó, provava prou que ells no feren talment. Seria evident que l'autor de la balada anglesa es referia únicament d'una manera decorativa al mar. És també evident que el retòric alemany es refereix tan sols d'una manera decorativa a la terra—a les lleis elementals de la Natura i a la física jerarquia de l'evolució.—Ell personifica Natura simplement; diu tan sols «ell» en lloc de «ella». Això, i solament això, dona al menys un cert sentit absurde a la parlaria dels alemanys sobre «llur Déu germànic». O, prenent un nou exemple, un home conegut amb religió—al menys en el sentit cristià—podria probablement endevinar que nosaltres no paguem suprema adoració al déu Eros, i ho endevinaría només que pel petit Cupidell de les targes de Sant Valentí. La diferència pot ser massa delicada a descriure; mes ell sentiria que no són precisament llurs més serioses deïtats que els homes festegen d'aquella faisó. Precisament els moderns alemanys festegen al Noi Jesús, així. Una estampa nadalenca aparegué a Alemanya representant a l'Infant Sagrat clavant un clau en l'estatua de fusta del vell Hindenburg. Noteu que aquesta agudesa no deu ser confosa per un moment amb una certa joia grotesca en els detalls de l'història divina. No hi hauria res pagà si es representava l'Infant Jesús jugant amb les eines de Sant Josep, i clavant un clau en un fòtil de jòc. En altres paraules: no hi hauria hagut paganía en mostrar la divinitat prenent lleugerament les coses. La malícia de l'estampa alemanya és en que el déu cristià és

concebut d'una manera lleugera, mentre una altra cosa és presa seriosament; i aquesta cosa és la divinitat pagana. El petit Christ és un senzill Cupidell presentant-se al costat de Hindenburg. La graciosa i caritativa imatge és afegida simplement a l'uniforme de servei de la força i l'orgull com una cinta, com una condecoració. Així com els noms de les deïtats paganes—Neptú o Venus, Apol·ló o Júpiter—són només usats pels moderns poetes com a figures florides de l'oració, així en la frase «nostre déu alemany» la paraula «déu» és un floreig; però la paraula «alemany» és un Déu.

Quan jo dic que el militarisme de Prússia es fonamenta en l'ateisme de Frederic el Gran, no és un embull de polèmica, no és tampoc una prevenció. És un fet històric sense el qual un fenomen històric no pot ésser comprès. Rússia té una religió—deu saber-se que Rússia és una religió—i ha comès injustícies per la seva causa. Anglaterra ha negligit la seva religió per altres coses, i ha comès injustícies per aquestes coses. França ha aguantat la baralla per la seva religió, i ha sigut injusta per ella i contra d'ella. Però l'únic grau i poder de Prússia ha sigut arrelat en el seu escepticisme. Cada pas en el seu èxit ha sigut degut a allò que Frederic havia nomenat la seva superioritat sobre les supersticions. Era sempre sobre el seu ateisme que ella obrava. I és en aquesta hora magna que comença d'assatjar l'error.

G. K. CHESTERTON.

Trad. de J. F.

CATALUNYA DAVANT LA GUERRA EUROPEA

QÜESTIONARI:

- I.—¿Creu que els principis nacionalistes, que són el fonament doctrinal del catalanisme, tenen una participació en la lluita?
- II.—¿Pensa que el desenllaç de la guerra influirà en el moviment nacionalista de Catalunya i en les possibilitats del seu triomf?
- III.—Quina posició opina que ha d'adoptar Catalunya davant la guerra europea?
- IV.—Quines lliçons considera que ha de treure Catalunya dels esdeveniments actuals?

A punt de posar punt a la nostra enquesta que ha merescut l'atenció de les personalitats més significatives del pensament català d'avui, no sabríem donar-la per finida ni dir-hi el darrer comentari sense abans recollir alguns paragrafs del Manifest dels parlamentaris regionalistes al País publicat pel març prop-passat i que dissortadament és encara actual perquè l'actualitat espanyola és lenta i tardana i li costa acordar-se amb la múltiple vivacitat del pensament d'Europa sempre renovat i renovador.

Signen el manifest PER CATALUNYA I LA ESPANYA GRAN a que ens referim els senyors Raimón d'Abadal, Marquès d'Alella, Frederic Rahola, Lluís Sedó, Leonci Soler i March, Josep Bertràn i Musitu, Eusebi Bertrand i Serra, Francesc d'A. Cambó, Marquès de Camps, Manuel Farguella, Lluís Ferrer-Vidal, Joàn Garriga Massó, Bonaventura Plajà, Pere Rahola, Albert Rusiñol, Joàn Ventosa i Calvell i Narcís Verdaguer i Callís.

Alguns d'ells han respost el nostre qüestionari.

L'opinió de tots confirma i enrobusteix el sentit que nosaltres volguérem donar a la nostra informació.

Veus-aquí els paragrafs cabdals del Manifest:

LA QÜESTIÓ CATALANA

Quan Catalunya, i els altres dos Estats del seu llinatge Mallorca i Valencia, varen entrar a Espanya, la seva llengua tenia exactament els mateixos drets i preeminències que la llengua castellana, compartint amb el llatí la oficialitat en tota la vida pública interior així com en les relacions internacionals. El nostre Dret civil que ara és batejat de foral i destinat al panteó d'un Apèndix, era un Dret tan substantiu, tan comú, com el dret castellà. Els catalans tenien la plena potestat de regir la seva administració interior i un poder legislatiu propi, un parlament català amb totes les seves naturals i obligades seqüències.

¿Per què avui tenim només que pobres corporacions administratives entregades a l'arbitrarietat d'un poder no català, i una representació parlamentària, anegada en el conjunt d'un Parlament general establert, fet i manat fora de Catalunya? ¿Per què les nostres institucions administratives porten els noms i cognoms i la organització i l'impuls d'organismes que no són ni han estat mai de Catalunya, com si no en tinguéssim de propis, del nostre llinatge, il·lustrats per una tradició gloriosíssima? ¿Per què la llengua catalana, llengua de Cort i

de Parlament, llengua de la diplomàcia i de les lleis, llengua de la ciència i de la poesia, igual en llinatge i drets a la castellana al fer-se la unió, ha estat, mercès a la unió, desterrada violentment de tota la nostra vida pública, proscripita com una intrusa de son casal propi i encara a cada moment insultada per ministres i funcionaris qualificant-la de dialecte, de patois groller destinat com una antigulla inserrible a anar-se morint vora la llar domèstica?

Vesteixi's com se vulgui per amagar-lo, el fet és aquest, amb tota la seva revoltant cruïda: a Espanya hi ha un poble que troba en la vida pública reconeguts i enaltits els elements de la seva personalitat que els pobles més fortament estimen; i uns altres pobles que veuen aquests elements substancials de la seva espiritualitat, de la seva personalitat, exclusos de les lleis de l'Estat, de tota la vida pública.

I aquest estat de coses, els pobles que el suportem, els que'n som víctimes, no estem disposats a consentir-lo. No ho volem perquè tenim dret a no voler-ho, perquè constitueix un estat de servitut col·lectiva, perquè l'exclusió de la nostra llengua i de la nostra espiritualitat ens exclou del govern, converteix els ciutadans d'aquests pobles preterits en espanyols de tercera classe, en una mena d'ilotes que tre-

ballen en els oficis humils, mentre els senyors els manen.

Ni ho volem nosaltres ni ho han volgut els homes de les generacions passades. ¿Qui no veu que en el moll de tants processos inexplicats de moviments públics variadíssims que fan tan estèrilment agitada i il·lògica la història interior d'Espanya, hi ha la mateixa causa de totes les desmembracions territorials: aqueixa inestabilitat d'un país no constituït, d'uns pobles que no se senten bé, que es troben decentrats, malcontents, fins no tenint consciència clara del seu vilipendi?

Així, la coexistència a dins d'Espanya d'algunes d'aqueixes formidables acumulacions de forces espirituals que són les nacionalitats, en comptes d'enfortir l'Estat espanyol, l'ha portat a una dolorosa impotència, perquè, en comptes d'ésser utilitzades totes, integralment per empènyer la grandesa d'Espanya, una de aquestes nacionalitats, la més important, ha lluitat desde el segle XVI i oberta segueix la lluita encara, per excloure, per assimilar, totes les altres. I així s'ha perdut estèrilment un esforç immens: el dels pobles amenaçats d'absorció que s'han separat o han lluitat per separar-se i l'esforç que ha hagut d'aplicar-se a retenir-los subjectes, quan amb el règim d'amor, de igualtat política, tots s'haurien donat les mans per fer més gran el comú imperi.

TRASCENDENCIA DEL MOMENT ACTUAL

En aquest estat de desunió, de desarticulació interna de les forces nacionals que resten en el clos de l'Estat espanyol, arriba Espanya a l'hora present, les circumstàncies de la qual fan més transcendents les seves conseqüències.

Per disminuïda que sigui l'Espanya d'avui no és res davant la situació a que pot davallar a conseqüència de la guerra. Som en els preliminars d'una nova constitució internacional. Fins ara més o menys integralment tots els Estats europeus eren independents. Des d'ara hi haurà uns Estats que manaran i uns altres que obehiran. Es repetirà amb els reialmes actuals lo que amb les ciutats independents va succeir en els preliminars de la constitució de l'imperi de Roma. Els dèbils conservaran els senyals externs de la sobirania, com les ciutats al·liades de Roma tenien els seus cònsuls i el seu senat, però com aquestes seràn econòmica, política i militarment dirigides des de fóra. Avui, ja tots els pobles mitjans i petits tenen intervinguda la seva vida per Anglaterra o Alemanya. L'endemà de la pau aquesta intervenció es normalitzarà i intensificarà. El món restarà dividit probablement en dos o més grans agrupacions o trusts de nacions, que la liquidació de la guerra passada i la previsió de la vinenta, amb les seves forçades seqüències el socialisme en els procediments i el nacionalisme en la orientació, obligaran a estrènyer

amb lligams més forts i complexes cada dia.

Ja no's tracta, doncs, per Espanya de ser petita o gran, de tenir tals o quals províncies més o menys: es tracta de ser o no ser. O sent Espanya el moment i es prepara activament, intensament, reunides totes les seves forces, no aquestes ni aquelles, sinó totes, per assolir els horitzons de renaixença, de poder, fins de grandesa, que després de segles passaràn novament per ella; o devindrà una mena d'Andorra gran enclavada en la immensitat d'un imperi anglo-francès estès des del Glacial del nord fins al cap de Bona Esperança, i de la India fins a l'Atlàntic, sense personalitat, sense influència, sense cap força ni significació, amb una corona i un ceptre purament simbòlics com aqueixes espases que llueixen avui inofensives en les cerimònies dels successors dels Cavallers del Temple.

Nosaltres, des d'aquesta Catalunya, que no pot tenir ministres ni generals i quasi ja ni bisbes, d'aquesta Catalunya eliminada sistemàticament de tota intervenció activa en el govern d'Espanya, nosaltres, tractats de separatistes i localistes, nosaltres als altres espanyols de bona fe, als que senten l'ànima oprimida per l'impotència actual i desitgen aixecar la seva terra a una major dignitat interior i internacional, els senyalem l'obstacle: aqueixa lluita enervant, agotadora, inconscient a voltes, ben conscient ara, entre una nacionalitat predominant i unes altres que no's resignen a desaparèixer; i els convidem a cloure aqueix període, a engranar harmònicament unes amb altres les nacionalitats espanyoles i totes amb l'Estat, en forma tal que cada una regeixi lliurement sa vida interior i tinguin totes la participació que per la seva importància els correspongui en la direcció de la comunitat; fent així d'Espanya, no la suma d'un poble, i les despulles mortes de altres pobles, sinó la resultant viva, poderosa, de tots els pobles espanyols, sencers, tal com Déu els ha fet, sense mutilar-los abans, arrencant-los la llengua, la cultura, la personalitat, que són l'arrel vital de la seva força.

NECESSITAT D'UN IDEAL COL·LECTIU.—L'IBERISME

Obra de justícia és aquesta obra, però és també obra d'altíssima conveniència. Fundar la constitució d'Espanya en el respecte a la igualtat de dret de tots els pobles que la integren, és donar el primer pas vers l'Espanya gran, el primer i l'únic amb virtualitat per posar-nos en camí d'assolir-la. Aquest imperi peninsular d'Iberia que ha d'ésser el nucli primer de l'Espanya gran, el punt de partida d'una nova participació, forta o modesta, però intervenció a la fi en el govern del món, no pot nèixer d'una imposició violenta. O no serà mai o ha de venir de la comunitat d'un ideal col·lectiu, del sentiment d'una germanor, d'un vincle familiar entre tots els pobles ibèrics, de sentir tots, uns i altres, la gent de Portugal i la d'Es-

panya, els mals de l'isolament i els possibles esplendors d'una fusió de sentiments i de forces. Mes perquè a Portugal pugui florir aquesta nova idealitat, cal que els portuguesos vegin amb els seus ulls i sentin amb les seves orelles i toquin amb les seves mans mateixes que per fer una Iberia imperial no han de sacrificar la seva patria, ni la llengua de la seva patria, ni la lliure disposició de la seva vida interna en tots els ordres, sinó que servant el tresor espiritual de la seva nacionalitat participaran en el govern i la direcció d'una Comunitat més gran, d'un força que pot devenir, més o menys modest, factor mundial. I mentre duri a Espanya la política assimilista, mentre Portugal tingui en la situació de Catalunya i en la conducta dels governants amb Catalunya un exemple viu de lo que li hauria succeït si no s'hagués separat d'Espanya, ¿com és possible que deixi de veure en la unió ibèrica una amenaça per la seva llibertat, per la seva llengua i la seva cultura, per la seva dignitat?

En canvi, clos aquest període, respectat el dret de tots els pobles peninsulars governats des de Madrid, Portugal creurà en la possibilitat de que's respecti el seu i podrà entregar-se sense recels i desconfiances a l'impuls fecundisant de l'imperialisme ibèric.

Per Portugal, com per Espanya tota, aquesta orientació tindria un altre aventatge de valor imponderable: la possessió d'un ideal. Els pobles no s'aixequen del no-res, no surten de la abjecció ni de la impotència sense l'acció transformadora, quasi taumatúrgica d'un ideal. Els pobles sense ideal, són pobles estancats que es corrompen com les aigües embassades. Totes les renovacions nacionals glorioses són obra d'un ideal. Sense ideal ni governants ni governats saben enlairar-se per damunt dels estímuls de l'interès particular, es mouen obscurament entre la pols de terra. El geni i l'heroisme necessiten l'ambient dels grans ideals col·lectius. Però els pobles tenen en aquestes hores d'ideal florides de grans homes: pensadors, estadistes, generals, diplomàtics, i després mort l'ideal van rodolant avall anys i segles, governats per leguleis o per histrions de la reialesa o de la plebe demanant assedegats a cada crisi l'home providencial que no arriba.

Fins ara aquest ideal de la unitat ibèrica era un ideal llunyà i irrealitzable, tenia totes les característiques de la utopia. Constituir l'imperi d'Iberia suposava una lluita amb Anglaterra. Anglaterra no podia voler que's constituís una gran potencia en el veïnat del seu camí de les Indies i a l'entorn de Gibraltar, com no li ha convingut que Espanya i Portugal sortissin de la obscuritat, de l'anèmia que les posava indefenses a les seves mans.

Avui les coses han mudat. La guerra ha canviat els valors militars i polítics. Anglaterra sentirà des d'ara—com ho sentirà Alemanya—tota la importancia de tenir al seu costat, no

pobles inferiors o neulits, sinó nacions vigoroses, i les nacions són vigoroses, no pel nombre d'homes que poden sacrificar sinó per la formació d'aquests homes, per la direcció política, per la tècnica, per la potencia cultural i industrial. Aquell concepte de la guerra que oposava l'industrialisme al militarisme motejant despectivament els pobles industrials «de pueblos de mercachifles», és totalment caigut: la guerra és el suprem afer industrial i no és possible preparar-la, sostenir-la ni dirigir-la sense una tècnica industrial, sense la industrialització intensa, lo més formidable possible, de tota la vida econòmica nacional.

I si persistís Anglaterra en seguir la vella política, de deturar la creixença dels pobles veïns, tampoc la seva oposició seria un obstacle tan irresistible com abans, perquè el seu poder restarà segurament alterat, per haver de compartir l'imperi del món amb altres nacions i per la valor ofensiva i defensiva d'armaments nous assequibles a pobles petits i respecte dels quals no té guanyada tan formidable aventatge.

LA UNITAT PER LA FEDERACIÓ

Al Madrid polític ha estat axioma per combatre els moviments regionalistes, que la unitat per uniformitat fa forts els pobles i en canvi la unitat per federació els debilita. Això podia ésser sostingut amb alguna apariència de sinceritat abans de la guerra actual, avui no. Perquè, sigui el que es vulgui el judici a formar sobre les causes, desenrotlló i desenllaç provable de la guerra actual, ningú pot deixar de veure en l'acció dels imperis centrals el cas de unitat, de coordinació, d'aprofitament de totes les energies més formidable i meravel·lós que la historia haurà registrat fins ara. El màxim de cohesió coincideix amb el màxim de federalisme. Entre Alemanya i Austria-Hongria sumen més parlaments, més assemblees legislatives que tots els altres Estats plegats d'Europa; tants règims jurídics civils i administratius com grans províncies; quasi tantes llengües oficials com llengües parlades dins de les seves fronteres.

Aquesta guerra és el triomf del valor unitiu, cohesionant del nacionalisme i l'autonomia. Aqueixes colònies angleses, grans com imperis, lliures com Estats independents, que quan nosaltres les retrèiem per basar-hi reivindicacions d'autonomia a favor de les colònies espanyoles eren titllades a Madrid de pobles separats i separatistes, aqueixes colònies aporten avui en esforç heroic a la metròpoli, a Anglaterra, tants exèrcits i naus i mil·lions, com Espanya, per haver-se resistit a l'autonomia, va haver d'invertir, de gastar, en perdre totes les seves. Aquesta Austria que semblava pròxima a desfer-se per les lluites entre alguns dels seus pobles, els està veient a tots rivalitzar en heroisme, perquè al defensar l'imperi de-

fensen ensems la seva llibertat, les seves institucions, la seva llengua. Alemanya, que havia ensajat una política assimilista en la seva petita secció polonesa de la Prússia, ha après aquesta magna lliçó de coses i l'aplica obrint a Varsovia totjust ocupada una Universitat polonesa on regni com sobirana la llengua fins ara proscripita de Polònia. França parla de reconstituir les antigues personalitats regionals i Rússia ja no s'atura a la Universitat, ofereix a Polònia l'autonomia i escoles poloneses en tots els graus, des de l'elemental a les facultats majors. Que els canons són certament una força, però també ho són les idees motrius dels pobles, els sentiments acumulats al davallar dels segles, i aqueixes concrecions supremes de l'espiritualitat de les races que són les llengües.

Es així com aqueixa Espanya menor d'ara pot devenir una Espanya gran, una Iberia renaixent, i pot aspirar en la nova constitució internacional a destinacions més esplendoroses, a aglutinar l'estol de pobles americans fills de Castella i Portugal, ajudant-los a salvar-se, del gran perill que els amenaça: el perill d'ésser absorbits, cultural, econòmic i políticament, pel gran Estat que va abassegant avui tota la riquesa d'Europa i es prepara per heretar-ne la força d'imperi, la hegemonia mundial.

LA ÚNICA SOLUCIÓ

No es facin a Madrid il·lusions; la qüestió de Catalunya no es resoldrà amb violències, ni amb Kulturkampf, ni amb traïcions d'antics patriotes, ni amb habilitats polítiques de gover-

nants mestres en guanyar eleccions empresonant electors contraris i distribuïnt amb violació de totes les lleis els favors i les amenaces. L'única solució és una franca i completa autonomia. Establir-la, anar a la consagració federativa de la llibertat de tots els pobles peninsulars, és començar l'Espanya gran. Seguir el camí emprès és treballar per una Espanya més dèbil, més dividida, més disminuïda cada dia.

No ho oblidin els pocs homes que concentren en les seves mans la realitat i, per tant, la responsabilitat de tot el poder polític d'Espanya. Quan es governa un poble per modest que sigui, en hores supremes de la història, no hi ha dret a la mediocritat. Restar absorbit per les feines menors de la política, encastat a terra sense altre horitzó que el de la cinia administrativa, és un crim de lesa pàtria.

Han de sentir l'excepcionalitat del moment. Han de saber aixecar al nivell d'aquesta excepcionalitat les reformes, els actes de govern. Han de comprendre que les utopies dels períodes plàcids devenen realitats assolibles, programes immediatament realitzables en aquestes hores senyalades, i han d'enlairar-se a visions altes, a concepcions fortes, despertant en el poble la vibració dels ideals que preparen les transformacions renovadores.

Aquesta és l'hora gran, l'hora heroica que passa. Si passa inútilment com totes les altres per Espanya, haurem complert quan menys nosaltres senyalant-la, anunciant-la directament, en aquesta paràlisi crònica de les Corts, a les representacions supremes de l'Estat i a la opinió d'Espanya entera.

LIRICA CATALANA

ESTANCES

O my fair warrior!—SHAKESP.: OTH.

Amor, és dolç de dir:
si emporrà tos joves anys amb guerra
sense evasió el Destí,
ja suplicant a tos genolls s'aferra
ell—ton vivent botí.

Ara la pau primera
sobiranegi els membres combatuts:
qui més enemic t'era,
homes vents a ton entorn fa muts,
t'acotxa amb flonjor d'ombra i vetlla a ta esponera.

Dolç sia el breu dormir:
Amor, què hi fa si ja batalla nova
sotja ton deixondir?
A ton costat, en l'errabunda prova,
fa armes el Destí.

Ell—que si mai movia
el braç servent per la rancunia fals,
digues, contrastaria
a un girar de tos ulls imperials,
O bella, O a mi clement guerrera mia?

*
* *

El dia que l'alada enveja de les Hores
trairà aquesta cortesia somrient
amb què ara cad'una en son fugir consent
a ser l'hostessa benvinguda de tes vores;

llavors que l'ull entorn farà compte poruc
de quanta fou l'irreparable roberia,
i barris ton casal sobre l'eterna via
fressosa dels records errants sense xopluc:

serà prou per ventura ta voluntat retorta
a deixondí el sarment que el flam abandonà?
Amor, la teva estada, què la defensarà?
Les Hores, arrogants, empenyeràn la porta.

I amb elles els records, fillada que de tu
rebutjaves per pròdiga. T'assetjaràn amb lenta
fam de tornâ a sentir el temps, que al gaudi tenta:
un dia t'hi retràs amb el voler tot nu.

*
* *

El Temps, fill de la Mort, espia i mai no és las.
Ai Mort, així et diu sempre el teu moment quin és!
El goig que atresorem ens fa covard el pas:
així a mig camí ens sortiràs,
lladre armat, com si el nostre bé mai t'aprofités.

Si el trist despullament m'espera a mi según,
Amor, no em pesis morta damunt dels pensaments:
què hi hauria entre tu i els altres morts que hi són?
(Ni què ara et va a tu amb cap dels meus vivents?)

Jo vull ton còs, llunyà en un país d'oblit:
un freu d'absència que no domi cap conjur.
—I a la nit jo diré, mirant el cel florit:
Així passà son esperit
a sê un nou astre etern damunt del món obscur.

CARLES RIBA.

MEDITACIONS SOBRE LA ARQUITECTURA

VI.

L' EXPRESSIÓ

Totes les coses del món porten en elles una fatal expressió. Si la forma és una conseqüència de la vida, la expressió és una infalible conseqüència de la forma. Hi ha entre l'home i les coses del món exterior una comunicació constant de la qual el nostre esperit se nodreix, i si en veritat és l'esperit, com hem dit, el que projecta la llum sobre les coses, no és menys veritat que si les coses no fossin realment expressives, l'esperit, pel camí dels ulls, no arribaria gaire endins de la seva comprensió.

La forma de l'arbre expressa el seu acte vital, la seva qualitat material, la seva posició dins l'espai. Les muntanyes expressen per la forma de les llurs vagues el succés de la seva funció i de la seva destrucció. La forma és el resplendor de la activitat vital i l'expressió és l'efecte d'aquesta resplendor en nosaltres.

Es en aquest punt on en realitat hi ha el lligam que uneix l'home a la realitat exterior. Dins de la vida, la nostra posició mateixa ve advertida i percebuda per totes les expressions dels elements que tenim a l'entorn. No hi ha en nosaltres lliçó més fonda que la de l'expressió de les coses i el nostre món espiritual és tot fet de semblances i comparances apoiades sobre l'expressió de les coses.

Com tot ésser natural, el còs arquitectònic, a l'arribar el moment de la seva constitució orgànica, pren una forma i produeix immediatament l'expressió de la seva vida. La rústega cabanya del bosqueter, la masía solitaria del camí, l'angar enginyeril, el pont de ferro... tots aquests éssers arquitectònics com a éssers vius, venen a sumar l'expressió de la llur realitat i la de tots els altres éssers naturals. De manera, que la materia a l'ésser conduïda a l'estat ascensional d'arquitectura pren una realitat vital i s'expressa com les coses vives del món natu-

ral, amb el seu mateix llenguatge, i explica simplement ço que ella és. No som per tant encara en el moment estètic de la Arquitectura, sinó simplement en el moment vital de ella. Per a arribar al moment estètic caldrà elevar aquesta expressió «natural» a una categoria «espiritual». Donat l'ésser, elevar-lo a la seva màxima possibilitat; donada l'expressió natural, fer d'ella una expressió humana.

Per això és necessari distingir entre aquestes dues expressions, i els termes de la distinció són naturalment en els caràcters de la seva relació amb nosaltres. Les formes naturals com a resultància fatal de la vitalitat de les coses.—I cal incloure les formes de la Arquitectura abans del moment estètic, dins d'aquesta categoria—s'expressen als sentits. Les formes espirituals, les formes estètiques, s'expressen a l'esperit. Les primeres criden i les altres dialoguen. Aquesta és la diversitat fonamental que hi ha entre elles, aquesta és la diversitat fonamental que hi ha entre l'Art i la Natura, entre la tan vanament discutida «expressió estètica» i «expressió natural».

La Arquitectura és, doncs, un fet vital elevat a categoria espiritual. L'arquitecte qui ha promogut a la realitat un còs arquitectònic, promou l'expressió natural d'ell a una categoria humana. Així el fet va seguint tot un procés de creació. De la materia informe a la organització, de l'orgànic a l'estètic. Es en aquesta integritat del procés arquitectònic, qui pobla realment el món de un nou ésser estètic, on hi ha la potencia creadora de la Arquitectura i la seva superioritat damunt de les altres arts plàstiques, per quant aquelles, en realitat no aporten al món un ésser, sinó que simplement se limiten a elevar a categoria espiritual l'expressió de les coses naturals.

El sistema d'aquesta expressió estètica, és a l'arquitecte igual que al pintor: donada la cosa natural, humanitzar-la; únicament que en el cas de l'arquitecte, aquesta ascen-

sió se produeix en el mateix ésser, mentre que en el cas del pintor, l'espiritualització de la cosa natural resta exterior a ella mateixa i aïllada del fet vital que li ha donat motiu. El quadre és per això l'expressió de la cosa llunyana. La Arquitectura és la cosa mateixa humanitzada. L'interès humà de l'Art no està en crear expressions belles de les coses reals, sinó en fer aquestes bellament expressives. És millor fer ço que existeix més bell, que no pas crear expressions i modelitats belles de lo existent.

¿I per quins camins se desenrotlla en aquest punt la funció de l'artista?... Realment, és de natura ben delicada l'especulació sobre aquest punt, i bé caldrà recalcar el mot «especulació» a fi de que les nostres observacions no sien preses a tall de sistematització.

Perquè convé considerar que la posició de l'artista qui ve a donar una categoria espiritual a la expressió natural de les coses, no fa més que accentuar i aprofundir pel mitjà de l'acusació, aquelles llaçades que uneixen l'home a les coses; unitat que, com hem dit, provenia de la expressió d'elles. Acusar la realitat expressiva de les coses, per a que's filtrin a l'esperit de l'home. Que el còs formal no's limiti a ésser formal, sinó que parli explicant la seva forma, la seva constitució. A l'ésser viu, per a tenir un grau de proximitat a nosaltres li manca la paraula que expressi el seu sentit; i la paraula dels còssos és la forma. Que la imprecisió de les formes provinents de la constitució del còs arquitectònic devingui clara als ulls de l'home, i el seu raonament; i l'esperit entendre. Per això entre la Arquitectura i l'enginyeria hi ha una gran diferencia, car la primera s'explica i la segona es limita a ésser.

L'arquitecte en aquest punt del seu treball té dos punts fonamentals a considerar, que representen els dos mons que ve a posar en relació, l'Home i l'Edifici. L'expressió de l'un a l'alcanc de l'altre, la veritat del fet traduïda en llenguatge entenedor del qui contempla. Aleshores entre l'un i l'altre se estableix allò que sols pot establir-se entre els esperits: el Diàleg.

La llei i el comportament a seguir en aquest afer delicadíssim és a tots els grans monuments arquitectònics. La realitat d'ells correspon a la visió de l'home. L'entaulament corbal del temple hel·lènic, el gonflament de la columna, són mostres evidents de la realitat arquitectònica posada en harmonia amb l'home. L'ésser nou compleix íntegrament amb la llei de convivència necessària a la vida, i per això veiem que si en l'hora de la formació del còs, modela sa forma al grat dels elements naturals, a l'hora de la formació de la espiritualitat llur, modela els seus elements expressius al grat de la condició humana, a la qual vol ingressar.

La columna espiritual, no és sols la columna que aguanta, sinó la que aguanta i explica el seu esforç. Si per a explicar-se a l'home, cal estrafer la seva realitat, a fi de que ell la vegi tal com és, això serà ben fet, perquè si el còs arquitectònic afua l'aresta per a conviure amb el vent, justa cosa és que's posi a l'alcanc de l'ull i de l'esperit de l'home per a conviure amb ell.

L'ull de l'home i la raó de l'home, són pel còs arquitectònic, en aquesta hora de la seva formació, elements amb els quals ha de conviure. La mateixa llei d'harmonia que's produeix al cercar la convivència amb els elements naturals és la que regeix aquí, i si l'esperit vol la paraula i l'ull la visió de la realitat, caldrà a l'arquitecte fer alçar la veu als fets constructius, més de lo que a ells els cal, per a que l'home la senti, i estrafer la realitat, per a que a l'ull defectuós de l'home li aparegui tal com és.

Aquest és el ver principi de la expressió artística i en ell acaba en realitat el procés arquitectònic, pel qual les pedres adormides de la muntanya han esdevingut éssers espirituals capaços per a la convivència amb les coses naturals i capaços també per a dialogar amb l'home.

Ell per això ingressa en la vida, i és amb els éssers naturals capaç per a la vida i amb els éssers espirituals capaç per a l'immortalitat.

JOAQUIM FOLCH I TORRES.

TEATRE I CLASSICISME

II.

CLASSICISME VIU

Quan aquí, fa uns anys, ressonà el mot classicisme, que amb accents nous pronunciava Europa, se cregué amb bona fe candorosa en la resurrecció dels déus; i començaren de re-florir les marcides formes de la retòrica tradicional i en pintura i escultura s'assajaven gestos acadèmics, i àdhuc peus casolans, estrets dins coturns antics, intentaven qualche tímida passa en la nostra escena.

No volem ara retreure certa protesta assatz jovenívola i primerenca publicada aleshores en efímera revista; l'accent de la protesta no el gosariem reproduir; mes la protesta romàn, viva encara, dins el més íntim del nostre sentit estètic: dura encara l'equívoc i per esvaír-lo no es fa prou. Estrofes sàfiques més o menys ben amidades, hexàmetres més o menys fantàstics, esculptures més o menys arcaïsans i quadres i dibuixos més o menys pastitxaires, són les plagues d'avui substituint les plagues d'antany.

Això després les ignorancies, les ingenuitats i les casolaneries passades, semblaria una orientació vers el bon camí. Mes ¿no veiem més d'un cop sota aquestes formes emmanllvades, renèixer les casolaneries, les ingenuitats, les ignorancies que combatíem?

El clàssic per excel·lència no serà el copiador d'expressions antigues, sinó el creador de perfectes expressions noves. El qui, tot comprnent i assimilant-se l'ànima qui creava el bellíssim món antic, n'aprengui, amb ànima d'avui, a crear el món modern.

Racine que hem citat sovint com a *model*, amava traduir els grecs i àdhuc expoliar-los en les seves tragedies; mes l'alexandrí de Racine és ben lluny de l'hexàmetre de Sófocles i Eurípides; i la tragedia raciniana és immortal perquè expressava, en formes noves i perfectes, tota l'ànima passionada i fina del seu temps. En canvi, no ens deixi la temença que una tragedia nostra, malgrat noms de personatges i vestuari antics, no ens reproduxeixi la barbarie d'expressions i el trontoll d'emocions, romàntics. L'entusiasme pels antics no és qüestió de vestuari. L'Eugeni d'Ors trobava que al germà d'Isadora Duncan de res li valia l'anar vestit de grec puig tenia rostre de pell-

roja. Ningú pendrà per clàssiques, ni per ver reflecte del món antic les noveles mistificadores d'una madame Bertheroy qui no sab el grec ni sisquera d'un Pierre Louys qui el sab. Jules Renard però, es un àtic. Que així com sota un bombí de moda o un vulgar *cano-tier* pot cabre tota la claretat i finor de pensament d'un ciutadà d'Atenes, cab ésser clàssic usant amb perfecció els mots més actuals i les imatges més modernes.

* * *

El classicisme vivent que Nietzsche ens signava on ne cercarem les fonts sinó a Grecia saltant per damunt de Roma? Insistim en això: hi ha una diferencia essencial entre l'escriptor nodrit de lletres llatines i el regalat de lletres gregues. I no obstant al llatí se va generalment en cerca de perfeccions literaries. Quan a França, fa uns pocs anys, formaren homes eminentes una creuada pel retorn a les *humanitats*, s'insistí en tornar els joves a l'estudi del llatí. La creuada en favor de la severa llengua, conseguí posar-la de moda; se féu de bon to, àdhuc entre les dònnes, estudiar-la. El grec se'l digué massa allunyat de l'esperit de les llengües modernes per a generalitzar-ne l'estudi. Tots sabem i el gran hel·lenista Alfred Croiset ho recorda recentment en son article de «La Science Française», com el segle clàssic francès trobà més delectació en les disciplines artístiques de l'artificiosa antiguitat llatina que'n les gracies lliures, ardides, passionades de l'antiguitat grega. Entre altres, dues excepcions: Fenelon i Racine; el prosista ple de pura claretat, el poeta perfecte, passionat i àgil. I vegi's com aquests dos són dels clàssics francesos més nostres i menys marcits. (No oblidem Lafontaine qui, no sabent el grec, sapigué endevinar-ne l'esperit en les més defectuoses traduccions.) La preferencia envers els llatins, per la influencia més intensa i perllongada de la llengua mare que de la llengua avia, per les majors facilitats que el seu estudi ofereix, és naturalment marcadíssima en totes les literatures neoclàssiques i justifica en certa manera les acusacions d'artifici i retoricisme amb què sovint se les agredeix. Ja hem dit dels francesos. Tot el retoricisme de la clàssica literatura italiana i àdhuc de la moderna, en

Carducci i fins en d'Annunzio és fill de l'artificiositat llatina. Igualment en els castellans verament clàssics; en León per exemple. També la nostra literatura clàssica està inevitablement tocada d'aquest retoricisme; mes ha conservat ella sempre certa fluidesa, certa agilitat natives lliurement paleses en les bellíssimes Cròniques.

D'aquest llatinisme són fatalment tocades gairebé totes les traduccions dels autors grecs. Es, per tant, difícil fer-se càrrec de tota la vida qui crema en les literatures hel·lèniques al través de les formes rígides i solemniais procedents del llatí; Ronsard, Amyot, Courier, són, amb segles de diferencia, excepcions bellíssimes en la lliure traducció dels grecs.

Com aquells traductors gloriosos voldríem que fossin els nostres; els quals tenen el deure d'oferir-nos les obres més belles d'aquella literatura en una llengua viva i lliure qui no temi àdhuc l'expressió popular i quotidiana.

* * *

Elegant, suprem artífici, delícies d'alta literatura trobarem en els llatins. Anem-hi, conequem-los, aprenem-hi. Mes correm a la font viva de beutat i llibertat, hel·lènica. S'enlluerna qui surt dels llatins a la plena resplandor dels grecs. I si el cor us batega en beutat, us indignareu de les profanadores traduccions, encarquerades, llatinisades, arcaisants; de les tentatives mesquines qui amb l'ingenu propòsit de reproduir mecànicament l'obra bella, han volgut glaçar tanta vida poderosa en fórmules mentideres, artificials. Ni tot és rígid i matemàticament simètric en l'arquitectura grega, ni la tragedia dels grecs té normes tan fixes qui de poeta a poeta no variïn. Cada canon que s'ha volgut establir (i no sols pels moderns, ja és sabut, sinó pels grecs mateixos) en art, en pensament o en vida grecs, han tingut de negligir infinitat de fets, d'excepcions, en els quals sovint restava el veritable secret d'aquell esperit creador en beutat i llibertat.

L'amor per la bella ordenació, la mesura, l'harmonia, l'expressió eufònica, la claretat, el predomini de l'intel·ligència, la disciplina

voluntaria, són en el grec cosa vivíssima; mes com esperit creador, no com a retòrica glaçadora. Roma en canvi volgué fer-se una literatura; la seva poixanta voluntat reïxí magníficament. Mes sovint, direm aplicant una fórmula nostra, és en ella una serie de *gestos*, ço que'n els grecs era una *actitut* essencial.

Que sigui, doncs, en nosaltres el classicisme una *actitut* i no una *serie de gestos*. Amem totes les disciplines, conequem totes les tècniques, prenem per guies les més belles normes. Mes el bany espiritual en la Gran Salut de l'art hel·lènic ens dongui un desig ardent de llibertat.

* * *

Si nosaltres hem sovint parlat de la tragedia grega, és perquè fins avui apar com la culminació en el teatre. Ella és com la simfonia en l'art musical; mes no exclou aquesta ni crea menyspreu pels genres germans qui tal volta la enriqueixen. Si ha d'ésser bo per a nosaltres traduir i representar abundantment i viva l'antiga tragedia no ha d'ésser amb ella servil la nostra futura tragedia. Ni la culminació en nostra escena futura del teatre en vers ha de fer menyspreables en ella la bella prosa, ni la comedia, ni àdhuc la farça popular.

A ço que no hi ha dret és a ésser ignorant, a ésser deixat en l'expressió, a ésser inculte, a ésser *natural*, a incórrer novament en aquella malaltia, en aquell cert «desordre de la pensa mateixa» que se'n diu romanticisme.

L'expressió de la llibertat esperitual sols s'assoleix amb el coneixement i la disciplina. Mes el lliure esperit creador, com més ben exercitat i millor disciplinat sigui, més àgilment saltarà per damunt les disciplines i les normes qui el guiaven.

A molts, tal volta, hem pogut semblar intransigents i *dogmàtics* en aquesta serie d'articles que'ns havíem imposat d'acomplir. Calia que esperessin el nostre darrer mot; i ell ens plau que sigui d'una amplíssima, vivíssima, saníssima, intel·ligentíssima llibertat.

J. FARRÁN I MAYORAL.

LLETRES

AL MARGE DE «LES MIL NITS I UNA NIT» amb motiu de publicar-se les interpretacions catalanes dels poemes de Schahrazada.

L'home que vol passar per informat féu una rialleta en veure que LA REVISTA editava unes interpretacions dels Poemes de *Les mil nits i una nit*.

Ell havia sentit parlar d'infant de *Les mil i una nits* i sense sapiguer res de la totalitat de la magna obra oriental, creia que no calia parlar-ne més.

Ja el Cinamatògraf havia ofert la pel·lícula de Aladí i els viatges de Simbad i les Aventures d'Alí-Babà i els quaranta lladres. ¿Què més voleu?

L'home que vol passar per informat creia una pueril insistència, impropia de persones de seny, la publicació d'uns *quientos* que les persones grans no llegeixen.

I és precisament per desfer aquest mal entès que LA REVISTA ha editat les interpretacions catalanes dels poemes que l'home ben informat no sospitava que integressin *Les mil nits i una nit*. I és precisament per desconcertar l'home ben informat que la edició catalana d'aquelles interpretacions s'és publicada sota'l títol un xic llarg i difícil de dir davant dels llibreters de *l'Infantament meravellós de Schahrazada*.

L'edició que Galland popularitzà per a ús de la Cort de Lluís XIV no té res que veure amb la edició completa i un xic batejada d'arabisme que el Dr. Mardrus féu de *Les mil nits i una nit*, de la qual, fins fa poc que una casa editora de València ha emprès la traducció castellana, eren reduïts els qui a casa nostra en tenien esment, i sols una traducció fragmentària d'algunes narracions picaresques—(edició de bibliòfil)—havia arribat al català i una gracil adaptació de l'Historia de Alí-Nur, al castellà, signada per un poeta nostre de molt alta inspiració.

Galland cercà la generalització emocional en la edició que tots hem conegut. El Dr. Mardrus, en la seva traducció literal (Fasquelle, ed. 1899-1904), cercà preferentment el contrast, la diferenciació de la vida oriental en ço que contrediu la nostra vida.

Aquesta novetat influí tota una dècada de literatura i els qui no sigueren prou segurs per assimilar-se'n el sentit o per ubriagar-se'n ingènuament, caigueren en l'exotisme extern i en el colorisme fàcil que alguns poetes, francesos preferentment, mixtificaren. El mal era inevitable. Però a pesar de la malura i per damunt de la malura la lectura de les *Mil nits i una nit* exerceix una acció tòmica més decisiva que la de tots aquets llibres de literatura estimulant que avui s'istilen.

Perxò davant la meua interpretació dels Poemes que integren la edició del Dr. Mardrus dic que he volgut incorporar-los al català «*per fer insadollable la nostra curiositat, per vèncer amb una halenada de vigoria sensual el diletantisme de les sensacions amb què alguns massa s'entretenen; per mostrar-nos l'exemple de la més enlairada compenetració entre el sentit popular i la personalitat que hi excel·la, i per acostumar-nos al pur plaer de la lectura.*»

Ja el poeta Josep Carner digué un dia l'impressió generosa i rient, l'ubèrrima abundor i l'optimisme essencial de les *Mil nits i una nit*. El sentit humà que treballa contra el fatalisme d'una religió estreta. L'absurditat deliciosa i rejuvenidora que recrea amb alada frescor l'univers. La facundia insuperable i lluminosa de la invenció en les escenes amoroses dramàtiques i còmiques. La vida eternament inexperta del país de la llum que vetlla per la riquesa mítica del món.

I el gran escriptor francès André Gide ha escrit:

«En *Les mil nits i una nit* se'ns revela tot un poble comentat pel lirisme personal del poeta que canta. La narració és la veu mateixa del poble...Llegim aqueix llibre de la mateixa fàisó que viatgem. Cal partir sense bagatges. Cal que'ns oblidem de tot. Cal deixar el vestit d'Europa i ser gosats d'entrar nus dins el país de les meravelles. Cal no fer-nos remarcar ni remarcar-nos massa nosaltres mateixos. Cal ser *Naturals...*»

Aquesta naturalitat ens defensarà dels perills de la luxúria. Totes les nits seràn beneïdes *nits de blancor*. Redimirem el mot sensualitat de la vilesa literària que l'ha fet equívoc i serà altra vegada la virtut poètica que Coleridge exultava.

El nostre poble viu un moment que totes les

ARTS PLÀSTIQUES TÈCNIQUES

Els pintors primitius tenien un veritable procediment tècnic, que podem actualment formular, mes sense que poguem dir d'ell que sia una fórmula, ni que fos pres com a tal.—Aprenién l'ofici, més o menys laboriosament, segons la seva habilitat: mentre aprenién, no hi havia en la seva obra més creació que la que's produïa en assimilar-se la tècnica del seu mestre; la mà era educada en correspondència íntima amb la seva intel·ligència i el seu esperit, per raó d'aquesta assimilació o aprenentatge.

Finit aquest i quan el jove pintor començava de produir per compte propi, la creació ideal i tècnica marxava en sentit paral·lel, emperò desllindat, amb la lentitud o acceleració corresponents a les seves aptituds; en l'un tot era gràcia, en l'altre tot frescor i simplicitat, amb tot i valer-se del mateix medi d'expressió.

Heu's-aquí aquesta senzillesa de tècnica, que en la actualitat ens és permès formular, la qual els permetia evocar la seva ànima clara i pura, sense les torturacions que les tècniques modernes ens fan patir.—Intervingueren més tard les adquisicions científiques, l'anatomia, la perspectiva, i d'altres, les quals donaren una nova extensió a la pintura, i en menys d'una generació de pintors, trobem les tècniques modificades, però mai en essència, car segueixen completament la tradició; inclús les escoles que, aparentment, semblen més apartades de les tècniques primitives, se constitueixen a base d'aquestes; essent tan sols les modificacions, elements aportats o exclusos, purament accidentals i afectant només a l'arabesc de la visualitat.

Es mentre les adquisicions científiques intervenien sens excloure i, àdhuc, facilitant la pe-

valors poètiques li són vigoria i creixença.

Perxò LA REVISTA ha volgut honorar l'expressió poètica catalana dels poemes de *Les mil nits i una nit* que són la flor de les paraules de Schahrazada.

J. M. LÓPEZ-PICÓ.

netració de la naturalesa, que's produïren les grans obres del Renaixement.

Però vingué l'inevitable aplicació mecànica de les mentades ciències a la pintura, en la època del manierisme, i tot anà en decadència. L'anatomia era estudiada amb minuciositat d'especialista, procurant-se abans aquests coneixements que aquells que pel mateix fi proporcionen els elements vius; les perspectives prenien un impuls asombrós, i de tot això en pervenia allò formular que nomenem «correcció».

Altres problemes vingueren a complicar més tard les tècniques. L'aire, la llum i el color: aire, llum, color i estructura, lemes contemporanis, tantost en germanor com en divergència, per més que'ls trobem usats, ja, especialment a l'Espanya, l'Italia, i la França, molt abans, però que dins l'actualitat, prenen un lloc preferent.

* * *

Cal fer remarcar la tendència general dirigida a obtenir una valor objectiva en l'obra d'art; la nostra tècnica inicia un camí vers el major triomf d'aquesta objectivitat com a definició plàstica.

Els pintors primitius, per aquest fi, tenien l'aprenentatge; a nosaltres, sols ens és dat confiar-ho tot a l'esforç aïllat, o estudi individual, com qui diu a la troballa d'una factura pròpia, ço és, abandonar-nos a la nostra singular manera de intuir que és la que'ns proporciona la forma més senzilla, però també més intensa d'expressar plàsticament la nostra visió.

FRANCESC VAYREDA.

Mutua General de Segurs

Societat d'accidents del treball

CONCELL ADMINISTRATIU:

President: Trinitat Rius i Torres. — Vis-
President: Josep Masana Tarrés.—Secre-
tari: Pere Calvet Pintó.—Vocals: Tomàs
Recolons Lladó; Jaume Brutau Manent;
Joàn Torres Vilanova; Lluís Guarro Ca-
sas; Romà Regordosa Soldevila; Cayetà
Marfà Clivillés

Agent en Sabadell **FELIU CAROL**

Balaguer, 152. - Telefon 293

Joàn Gorina Sanz

SABADELL

LLANES, PENTINATS I DEMÉS MATERIES TEXTILS

Operacions per compte propi

Importació i Exportació

SECCIÓ DE COMISSIONS

Representació única de les importants firmes:

Pierre Flipo TOURCOING (França)
D. Hamilton & Co. BRADFORD (Anglaterra)
Bük & Richter . . . LEIPZIG (Alemanya)
Leken Frères VERVIERS (Bèlgica)
E. Bénézech. . . . MAZAMET (França)
A. Lyon MADRID (Espanya)

Direcció telegràfica: GORIZANZ - Telefon, 145

Compte corrent amb el Banc de Sabadell : Ponsà i Valls
J. Pagès fill : Fills de Magí Valls, Barcelona

GALERIES LAIETANES

Corts Catalanes, 63

ANTIGUITATS :: EXPOSICIONS
LLIBRERÍA D'ART :: CAVES
DE VINS : ART MODERN

PUBLICACIONES DE "LA REVISTA"

Administració: CORTS CATALANES, 613, baixos - - BARCELONA

HA SORTIT:

L'infantament meravellós de Schahrazada

DE J. M. LÓPEZ PICÓ

EN PREPARACIÓ:

L' OBRA D' ISIDRE NONELL

PRÓLEG D'EUGENI D'ORS.—BIOGRAFIA D'ALEXANDRE PLANA.—ESTUDIS DE FRANCESC PUJOLS, RAMÓN REVENTÓS, RAMÓN CASELLAS, MARTÍ CASANOVAS, FELIU ELÍAS, FRANCESC VAYREDA, JOAQUÍM FOLC I TORRES I ROMÁ JORI.—REPRODUCCIÓ DE DIBUIXOS I PINTURES

La edició d'aquest llibre es fa per subscripció.

Preu: Tres pessetes